

RAPORT INTERIMAR
14 – 28 mai 2015

1 iunie 2015

I. SUMAR EXECUTIV

- Alegerile locale din 14 iunie vor avea loc pentru a alege 898 primari și 11680 consilieri. Consilierii sunt aleși în cadrul unui sistem de reprezentare proporțională fără prag electoral, iar primarii sunt aleși în cadrul unui sistem majoritar în două tururi de scrutin. Scrutinul nu va avea loc pe teritoriul controlat de autoritățile transnistrene *de facto*.
- Amendamentele legislative, adoptate în aprilie 2015 după numirea datei alegerilor, se referă, preponderent, la desfășurarea și finanțarea campaniei electorale. Unii interlocutori ai Misiunii restrânse de observare a alegerilor (MROA) a OSCE/BIDDO au menționat confuzia și îngrijorările legate de punerea în aplicare a acestor modificări întârziate.
- Înregistrarea candidaților s-a încheiat la 21 mai. Conform Comisiei Electorale Centrale (CEC), 19 partide politice și 2 blocuri electorale au înregistrat liste de candidați. Unii concurenți s-au plâns legat de procesul de înregistrare, raportând cazuri când comisiile electorale solicitau acte care nu erau cerute de lege.
- Mesajele campaniei sunt într-o măsură considerabilă afectate de scandalul de corupție din sectorul bancar, precum și de polarizarea societății pe orientarea politică a țării către est sau vest. Activitățile de campanie se desfășoară, preponderent, din ușa în ușa și prin intermediul întâlnirilor mici în comunitate. Modificările legislative recente prevăd interzicerea concurenților electorali să facă campanie utilizând imagini care reprezintă simbolurile și instituțiile Republicii Moldova și ale altor state străine și organizații internaționale și să implice cetățeni străini în activitățile de campanie.
- Termenele limită electorale au fost, în general, respectate. CEC folosește un sistem informațional pentru a genera listele candidaților/partidelor, listele alegătorilor și buletinele de vot pentru toate alegerile, precum și pentru a transmite documente care se referă la alegeri. Reuniunile CEC au loc, de regulă, într-o manieră colegială și sunt deschise publicului și mass-media. Procedurile pentru înregistrarea candidaților au fost modificate pe durata înregistrării, ceea ce a dus la faptul că unele comisii electorale de nivel mai inferior le-au aplicat în mod diferit.
- Conform CEC, numărul alegătorilor înregistrați este de 2.840.029. Listele alegătorilor trebuiau să fie disponibile la secțiile de votare pentru ca alegătorii să-și verifice datele.
- Modificările legislative recente incriminează încălcările în finanțarea campaniei electorale și răspund la unele recomandări anterioare ale OSCE/BIDDO, inclusiv prin intermediul sporirii supravegherii, introducerii unor cerințe cuprinzătoare de raportare și stipulând criteriile privind plafoanele de cheltuieli. CEC a emis deja avertizări unui număr de concurenți pe motiv de iregularități în finanțarea campaniei electorale.
- CEC a aprobat regulamentul cu privire la reflectarea alegerilor în mass-media, conform căruia toți difuzorii radio-TV sunt obligați să reflecte campania într-un mod echitabil, echilibrat și imparțial. Consiliul coordonator al audiovizualului, care are sarcina să monitorizeze conformarea la regulamentul media, a avertizat la 27 mai șase posturi private pentru reflectare părtinitoare. La 18 mai, MROA OSCE/BIDDO a început monitorizarea media a unei game de posturi media.

- Conform situației la 25 mai, CEC a recepționat 15 contestații; dintre acestea, 7 au fost respinse pe motive de procedură și până la moment CEC a luat hotărâri pe marginea a 5 dintre ele. MROA OSCE/BIDDO cunoaște că cel puțin 28 de contestații au fost depuse la organele electorale de nivel inferior legate de înregistrarea candidaților și încălcări din cadrul campaniei.
- Codul electoral prevede observarea procesului electoral de către observatori din partea organizațiilor internaționale și locale de observare. Conform situației la 25 mai, CEC a acreditat 54 de observatori internaționali și 1.419 observatori locali.

II. INTRODUCERE

Dând curs invitației din partea autorităților moldovene, la 14 mai Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO), a creat Misiunea restrânsă de observare a alegerilor (MROA) pentru observarea alegerilor locale din 14 iunie. MROA este condusă de Kimmo Kiljunen și este compusă dintr-o echipă de bază din 12 membri cu sediul la Chișinău și 14 observatori pe termen lung (OTL), detașați în toată țara. Membrii misiunii vin din 20 de state participante ale OSCE. Conform metodologiei OSCE/BIDDO, MROA nu va efectua observarea sistematică sau cuprinzătoare a activităților din ziua alegerilor. Cu toate acestea, membrii misiunii vor efectua vizite la câteva secții de votare.

Scrutinul nu va avea loc pe teritoriul controlat de autoritățile transnistrene *de facto*. Prin urmare, MROA OSCE/BIDDO nu va detașa observatori acolo.

III. CONTEXTUL GENERAL

La 30 noiembrie 2014, alegerile parlamentare au avut drept rezultat schimbarea tabloului politic cu formarea unui guvern minoritar de către Alianța pentru o Moldovă Europeană, formată din Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) și Partidul Democrat din Moldova (PDM) și sprijinită de Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM), în pofida faptului că acesta este, formal, în opoziție.

Contextul politic al alegerilor locale viitoare a fost umbrat de o sciziune profundă în societate în ceea ce privește orientarea geopolitică a țării și scandalul major de corupție în sectorul bancar.¹ Mai mult, atmosfera politică este afectată de neîncrederea alegătorilor față de politic.

Alegerile din 14 iunie sunt ale șaselea alegeri locale organizate de la independență și ale douăsprezecelea alegeri observate de OSCE/BIDDO.²

IV. CADRUL JURIDIC ȘI SISTEMUL ELECTORAL

Alegerile sunt reglementate, în primul rând, de Constituție și Codul electoral. Acestea sunt suplinite de alte legi, precum și de hotărârile și regulamentele Comisiei electorale centrale (CEC).³

¹ Presupusa delapidare a aproximativ 13,5 miliarde de lei (circa 750 milioane euro, sau 16 procente din produs intern brut) din *Banca de Economii* (din care 56 procente de acțiuni se află în proprietatea statului), și două bănci private au atras în mod considerabil atenția publică după ce un raport confidențial produs de o companie privată de consultanță de investigație a apărut în mass-media.

² [Toate rapoartele anterioare ale OSCE/BIDDO cu referire la Moldova sunt disponibile.](#)

³ Cadrul juridic mai include și Legea cu privire la partidele politice, Legea cu privire la întruniri, Codul audiovizual, legile organice cu privire la instanțele de judecată, precum și prevederile relevante ale Codului penal și Codului contravențional.

În aprilie 2015, după numirea datei alegerilor, au fost operate unele modificări legislative. Acestea se referă, preponderent, la modul de desfășurare și finanțarea campaniei electorale și au inclus interzicerea utilizării de către candidați a simbolurilor și imaginilor străine în materialele lor de campanie și implicării persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova în campania pe care o desfășoară; prevăd sancțiuni mai concrete pentru încălcarea Codului electoral; și detaliază răspunderea penală pentru anumite fapte, cum ar fi cumpărarea voturilor. Pe lângă aceasta, Codul penal a fost modificat ca să incrimineze finanțarea ilicită a campaniei electorale. Conform unor interlocutori ai MROA OSCE/BIDDO, modificările legislative efectuate atât de aproape de alegeri creează confuzie și îngrijorări privind aplicarea lor în practică.

În Codul electoral au fost păstrate restricțiile juridice care privează unele persoane, declarate fără capacitate de exercițiu printr-o hotărâre finală a unei instanțe de judecată, de dreptul lor la vot și nu permit personalului militar recrutat să voteze la alegerile locale. Nu există prevederi legale pentru sporirea reprezentării minorităților sau a participării femeilor în alegeri.

Alegerile locale urmează să se organizeze pentru a alege 898 primari și 11.680 consilieri.⁴ Consilierii sunt aleși în cadrul unui sistem electoral proporțional fără prag electoral, iar primarii sunt aleși în cadrul unui sistem majoritar cu două tururi de scrutin. În cazul în care niciun candidat nu câștigă majoritatea absolută în primul tur de scrutin, se desfășoară cel de-al doilea tur cu doi candidați care au acumulat cel mai mare număr de voturi. Cel puțin 25 de procente din alegătorii înregistrați într-o circumscripție trebuie să se prezinte la urne pentru ca alegerile să fie validate. Pentru turul doi nu există prag de prezență la urnele de vot.

V. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Alegerile locale sunt administrate de administrația electorală pe patru niveluri, compusă din CEC, 35 de Consilii electorale de circumscripție (CEdC) la nivelul 2⁵, 896 CEdC la nivelul 1, și 1.977 Birouri electorale ale secțiilor de votare (BESV).⁶ CEC este un organ permanent care servește un mandat de cinci ani, în timp ce CEdC și BESV sunt formate special pentru alegeri. Conurenții au dreptul să numească reprezentanții și observatorii săi în organele de administrare a alegerilor.

Reuniunile CEC se desfășoară, în general, într-un mod colegial, deschis pentru public și mass-media, majoritatea fiind transmise live prin intermediul paginii electronice a CEC. CEC publică din timp agendele ședințelor și oferă proiectele hotărârilor în cazul în care au fost solicitate. Hotărârile, precum și alte documente și informații electorale sunt plasate pe pagina electronică a CEC, în general în timp util. Cu toate acestea, subiectele ce țin de înregistrarea candidaților și publicarea listei alegătorilor ar fi necesitat clarificări procedurale mai cuprinzătoare și mai rapide.

Termenele limită electorale au fost respectate până în acest moment, cu excepția faptului că câteva CEdC de nivelul 2 au fost constituite cu o zi întârziere. Majoritatea CEdC de nivelul 2 au utilizat paginile electronice ale autorităților locale pentru a plasa informații pentru public, însă nu toate au fost actualizate. Conform CEC, conform situației la 4 mai, femeile reprezintă 49 de procente ale CEdC de

⁴ Numărul consilierilor care urmează să fie aleși este de 10.564 la nivelul 1 (orașe, sate și comune) și 1.116 la nivelul 2 (32 raioane și municipiile Chișinău și Bălți). În regiunea autonomă Găgăuzia urmează să fie aleși numai primarii și consilierii de nivelul 1.

⁵ CEC a creat CEdC la nivelul 2 în 32 de raioane, municipiile Chișinău și Bălți și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. În Bender și Tiraspol, care sunt amplasate pe teritoriul controlat de autoritățile transnistrene *de facto*, CEdC nu au fost formate.

⁶ În orașe, comune și sate CEdC de nivelul 1 au fost formate de CEdC de nivelul 2.

nivelul 2 și 74 de procente ale CEEdC de nivelul 1. Ele mai reprezintă 29, 43 și 80 de procente din președinții, vicepreședinții și respectiv secretarii CEEdC de nivelul 2.

Prin intermediul Centrului său pentru instruire electorală continuă (CIEC), CEC a desfășurat un vast program de instruire pentru funcționarii electorali și alte părți interesate, inclusiv reprezentanții și observatorii partidelor politice, la solicitarea acestora.⁷ Anterior, toate oficialitățile electorale potențiale au fost rugate să participe la instruire și să fie certificate de către CEC. Unii interlocutori MROA OSCE/BIDDO au exprimat îngrijorări că înlăturarea acestei obligații ar putea avea rezulta în faptul că unii membri ai administrației electorale ar putea avea un nivel insuficient de cunoștințe.

CEC utilizează Sistemul informațional automatizat de stat ”Alegeri” (SIASA) pentru generarea listelor candidaților/partidelor, listelor alegătorilor și a buletinelor de vot pentru toate alegerile, precum și pentru transmiterea documentelor referitoare la alegeri. Fiecare secție de vot va utiliza SIASA pentru a identifica alegătorii și pentru a-i verifica contra votării multiple. CEC revizuieste sistemul și pregătește planuri de rezervă analizând alegerile precedente, când sistemul nu a funcționat corespunzător în ziua alegerilor.

VI. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

Înregistrarea alegătorilor este pasivă. Listele alegătorilor sunt elaborate în baza Registrului de stat al alegătorilor, care este extras din Registrul de stat al populației. Conform CEC, numărul alegătorilor înregistrați pentru aceste alegeri este de 2.840.029. Aceasta este o creștere a numărului alegătorilor comparativ cu cifra de 2.653.921 de la alegerile locale din 2011, care se datorează, preponderent, introducerii sistemului centralizat care produce listele alegătorilor într-un mod consistent, spre deosebire de listele pregătite de fiecare autoritate locală.

Incepand cu 25 mai, listele alegătorilor trebuiau să fie disponibile la secțiile de votare pentru ca alegătorii să-și verifice datele. Există o neclaritate privind modul de implementare a acestei proceduri, deoarece instrucțiunile din versiunile în limba de stat și limba rusă ale Codului electoral diferă.⁸ Pe lângă aceasta, citând Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal, Centrul național pentru protecția datelor cu caracter personal respinge noțiunea de postare a listelor, având în vedere că acestea conțin date cu caracter personal protejate. Alegătorii pot să își verifice datele și online.

VII. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Dreptul de a înainta candidați îl au partidele politice și blocurile electorale, precum și cetățenii prin auto-nominalizare, la prezentarea semnăturilor de susținere a alegătorilor.⁹ La 8 aprilie, Ministerul Justiției a oferit o listă de 43 de partide politice eligibile să participe la alegerile viitoare. La 10 aprilie, CEC a confirmat 43 de partide în calitate de concurenți electorali. La 30 aprilie, în urma emiterii hotărârii instanței de judecată prin care s-a anulat înregistrarea Partidului Comunist Reformator, CEC

⁷ CIEC este o instituție publică constituită de CEC. Conform CIEC, începând cu 4 aprilie, au fost desfășurate 143 de seminarii, inclusiv la subiectul raportării privind finanțarea campaniei electorale pentru CEEdC de nivelul 2, pentru 35 de trezorerieri ai concurenților din Chișinău și pentru circa 200 de reprezentanți ai partidelor politice.

⁸ În baza Codului electoral, hotărârea CEC în limba de stat specifică că listele sunt accesibile, în timp ce versiunea în limba rusă prevede ca acestea să fie postate în secțiile de votare. Legea prevede că în cazul discrepanțelor între versiunile în diferite limbi, versiunea în limba de stat va prevala.

⁹ Candidații independenți pentru consiliile locale trebuie să fie susținuți de 2 procente din alegătorii din circumscripția respectivă, împărțite la numărul de posturi de consilier disponibile, dar nu mai puțin de 50 de persoane. Candidații independenți la funcția de primar trebuie să fie susținuți de cinci procente din alegătorii circumscripției respective, dar nu mai puțin de 150 și nu mai mult de 10.000. Un alegător poate semna pentru susținerea unui singur candidat.

a solicitat Ministerului Justiției să retransmită lista partidelor înregistrate.¹⁰ Acest partid a fost exclus din noua listă, iar la 4 mai CEC a confirmat eligibilitatea a 42 de formațiuni politice pentru cursa electorală. Dintre acestea, 19 partide politice și 2 blocuri electorale au înregistrat liste ale candidaților.¹¹

CEC a modificat procedurile privind înregistrarea de către CEEdC a listei candidaților/partidelor în cursul perioadei de înregistrare, ceea ce, se pare, a rezultat în neclarități în rândul unor CEEdC și concurenți.¹² Pe lângă acestea, unii concurenți au raportat cazuri când unele CEEdC au solicitat acte care nu erau cerute de lege. Toți acești concurenți și-au înregistrat candidații și listele, însă după clarificări din partea CEC. Concurenții au atenționat că aceasta a dus la irosirea resurselor lor și, totodată, a amânat lansarea campaniilor lor.

Înregistrarea candidaților s-a finalizat la 21 mai. La momentul raportării, date agregate privind numărul partidelor care participă în cursa pentru posturile de consilieri și privind candidații la posturile de primari nu erau public disponibile. MROA OSCE/BIDDO i s-a adus la cunoștință că în Chișinău 4 din 17 candidați la postul de primar sunt femei, iar pentru consiliul municipal 248 din 801 concurenți sunt femei.

VIII. CAMPANIA ELECTORALĂ

Concurenții pot, în mod oficial, să pornească campania imediat după înregistrare. Conform modificărilor legislative din 2015, concurenților nu le este permis să utilizeze, pe parcursul campaniei, imagini care reprezintă instituțiile Republicii Moldova, statele străine și organizațiile internaționale, iar cetățenii străini nu pot fi implicați în activități de campanie.¹³

Mesajele de campanie abordează probleme locale, economice și sociale, însă sunt pe larg afectate de scandalul din sectorul bancar, precum și de polarizarea politică est sau vest a țării. Activitățile de campanie se desfășoară, preponderent, prin campanie din ușă în ușă și întâlniri mici la nivel de comunitate. Afișaje și postele sunt vizibile în cele mai mari orașe și într-o măsură mai mică în orașele mai mici. Partidul Socialiștilor (PSRM), PLDM, PCRM, PDM, Partidul Nostru (PN) și blocul electoral Platforma populară europeană din Moldova (PPEM) – Iurie Leancă, sunt cei mai vizibili concurenți.

Doi candidați de pe lista Partidului Casa Noastră Moldova (PCNM) pentru consiliul municipal Chișinău se află în arest la domiciliu și nu pot să facă campanie.¹⁴ Arestul acestora la domiciliu a fost

¹⁰ Judecătoria Buiucani a municipiului Chișinău a anulat înregistrarea Partidului Communist Reformator la 24 aprilie.

¹¹ Blocurile electorale sunt Lista poporului și Platforma populară europeană din Moldova – Iurie Leancă.

¹² Hotărârea CEC din 17 aprilie menționează că listele candidaților trebuie să fie depuse pentru înregistrare în limba de stat și în limba rusă; nu se specifică vreo cerință de ordin lingvistic pentru candidații independenți. La 27 aprilie (pe parcursul perioadei de nominalizări), CEC și-a modificat hotărârea, stipulând că partidele politice/blocurile vor depune actele în limba de stat, iar candidații independenți în ambele limbi. Această modificare târzie a indus o stare de confuzie și unele CEEdC au continuat să solicite versiunile în limba rusă ale listelor candidaților.

¹³ Articolul 47.6.1 prevede următoarele: „Nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. Se interzice combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale sau imaginea unor persoane oficiale străine”.

¹⁴ Articolul 46.5 al Condului electoral prevede că „candidații electorali nu pot fi trași la răspundere penală, arestați, reținuți sau supuși unor sancțiuni administrative fără consimțământul organului electoral care i-a înregistrat, cu excepția cazurilor de infracțiuni flagrante”. Articolul 13.2.c prezintă o listă a persoanelor care nu pot fi alese, care include „persoane care sunt condamnate la închisoare ... printr-o hotărâre judecătorească definitivă și care își ispășesc pedeapsa în instituții penitenciare”.

prelungit după ce CE dC Chișinău i-a înregistrat în calitate de candidați și nu este clar dacă detenția acestora putea fi prelungită, deoarece se presupune că ei se bucură de imunitatea de candidat.¹⁵ Candidatul la postul de primar de Orhei se afla în arest la domiciliu, însă după înregistrarea lui în calitate de candidat, a fost eliberat și poate să facă activități de campanie.¹⁶

IX. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

În urma consultărilor publice inițiate în 2013, la 9 aprilie 2015 au fost adoptate modificări la șase legi care se referă la finanțarea campaniei electorale.¹⁷ Modificările au incriminat încălcările privind finanțarea campaniei electorale și au luat în considerare unele recomandări făcute anterior de OSCE/BIDDO, inclusiv privind sporirea supravegherii, introducerea unor cerințe de raportare mai cuprinzătoare și stipularea unor criterii pentru plafoanele de cheltuieli.

Veniturile și cheltuielile partidelor/blocurilor și candidaților independenți vor trece prin conturi bancare dedicate numite „fonduri electorale”. Concurenții care planifică să desfășoare activități de campanie ce nu implică costuri nu sunt obligați, din punct de vedere juridic, să deschidă conturi de fonduri electorale, însă ei trebuie să notifice CEC despre luarea unei astfel de hotărâri. Băncile trebuie să informeze zilnic CEC (sau reprezentantul CE dC) despre tranzacțiile care au loc prin fondurile electorale.

Este interzisă finanțarea din surse străine, de stat, publice și anonime, precum și de către organizațiile non-profit, de caritate și de către sindicate. Pe lângă aceasta, cetățenii moldoveni nu au dreptul să facă donații din venitul obținut peste hotare. O persoană fizică poate să doneze anual unui partid sau unui concurent suma de până la 900.000 lei moldovenești, în timp ce o persoană juridică poate să doneze până la 1.800.000 lei.¹⁸ Persoanele juridice pot să doneze doar prin intermediul transferurilor bancare, iar persoanele fizice pot să doneze și în numerar. În timp ce nu sunt prevăzute fonduri publice pentru campania electorală, concurenții pot să beneficieze de împrumuturi fără dobândă de la bugetul de stat.¹⁹ Fiecare concurent poate să cheltuiască până la 20,86 lei per alegător înregistrat.²⁰

CEC este împuternicită să supravegheze finanțarea campaniei electorale. Aceasta primește rapoartele financiare ale partidelor și blocurilor, verifică acuratețea și conformitatea acestora și poate să impună sancțiuni, cum ar fi avertismente și amenzi, sau să solicite altor „organe competente” să impună concurenților sancțiuni, inclusiv amenzi, confiscare a fondurilor, suspendare a finanțării publice și

¹⁵ La 28 noiembrie 2014, cei doi au fost reținuți și acuzați de organizarea unei demonstrații violente de protest în masă; unul a mai fost acuzat de o infracțiune cu folosirea armelor de foc. Până în prezent, cei doi nu au fost condamnați, însă sunt ținuti în detenție. În urma recursului din 14 aprilie, Judecătoria Centru a municipiului Chișinău i-a plasat în arest la domiciliu. La 15 mai, CE dC Chișinău i-a înregistrat în calitate de candidați. Pe parcursul aceleiași zile, Judecătoria Ciocana a municipiului Chișinău a prelungit cu 30 de zile arestul lor la domiciliu. PCNM a contestat hotărârea privind arestul la domiciliu în baza imunității candidaților; cauza este pe rol în instanță.

¹⁶ La 6 mai, Ilan Shor a fost arestat și acuzat de abuz în serviciu și a fost pus sub arest la domiciliu pentru o perioadă de 30 de zile. La 21 mai, CE dC Orhei l-a înregistrat în calitate de candidat la postul de primar din partea Mișcării *Ravnopravie*. În următoarea zi, măsura de constrângere a fost contestată la Judecătoria Buiucani a municipiului Chișinău, care a hotărât că arestul la domiciliu a fost ilegal în baza Articolului 46.5 al Codului electoral.

¹⁷ Finanțarea partidelor politice și a campaniei electorale este reglementată de Codul electoral, Legea cu privire la partidele politice, la privire la Codul contravențional, cu privire la Curtea de conturi și Codul penal. Acestea sunt suplinite de regulamentele CEC cu privire la finanțarea campaniilor electorale, cu privire la stabilirea plafoanelor de cheltuieli și cu privire la cuantumul împrumuturilor de stat eliberate concurenților.

¹⁸ O persoană fizică poate să doneze până la 200 de salarii medii lunare, în timp ce o persoană juridică poate să doneze până la 400 de salarii medii lunare. Salariul mediu lunar în 2015 este de 4.500 lei (EUR 1 = MDL 20).

¹⁹ Împrumuturile sunt anulate integral sau parțial, proporțional cu voturile primite, cu condiția ca respectivul concurent să obțină peste trei procente din voturile exprimate în circumscripția respectivă.

²⁰ O formațiune politică sau un bloc electoral poate să cheltuiască până la 59 milioane lei în toată țara.

anularea înregistrării.²¹ CEC a informat MROA OSCE/BIDDO că nu dispune de suficiente resurse umane pentru a monitoriza eficient finanțarea campaniei electorale, conform prevederilor noilor amendamente.

Candidații independenți prezintă rapoartele lor financiare Comisiei respective electorale de circumscripție, care trebuie să asigure accesul public la acestea. CEdC nu sunt obligate prin lege să verifice rapoartele. Pe paginile electronice ale autorităților locale nu au fost plasate rapoarte, după cum prevede legea.

Către data de 8 mai, 9 din 11 concurenți înregistrați de CEC au prezentat rapoartele lor financiare.²² Dintre acestea, cinci au declarat donații și cheltuieli, iar patru au declarat că nu au avut tranzacții.²³ CEC a emis avertizări pentru rapoarte neexacte în adresa a trei concurenți și a solicitat informații adiționale de la doi dintre ei, care au fost trimise și Centrului Național Anti-coruptione.²⁴ La 22 mai, 14 concurenți au prezentat rapoartele financiare bi-săptămânale.²⁵ La 26 mai, CEC a emis avertismente în adresa a 12 concurenți, solicitând ca aceștia fie să informeze CEC că nu au deschis un cont pentru fonduri electorale, fie să prezinte rapoartele lor financiare.²⁶ Pe lângă aceasta, după revizuirea rapoartelor secunde ale PN și PSRM, CEC le-a solicitat să prezinte informații adiționale despre sursele lor de venituri.

X. MASS-MEDIA

Moldova dispune de un număr mare de instituții media. Televiziunea este principala sursă de informații; internetul ca sursă de informație este în creștere, iar mass-media scrise sunt în descreștere. Mass-media oferă o pluralitate de opinii, însă sunt percepute drept politizate. Concentrarea proprietății în mass-media este un subiect de îngrijorare pentru societatea civilă și organizațiile internaționale.²⁷ Difuzorul public, *Moldova 1*, este unul din cele mai influente posturi TV. Unii reprezentanți ai mass-media au exprimat îngrijorări în raport cu modificările la Codul audiovizualului recent discutate în parlament.²⁸

Codul electoral prescrie mijloacelor publice de informare în masă să fie echidistanți, responsabili, echilibrați și imparțiali. Toate mass-media trebuie să garanteze condiții egale atunci când oferă concurenților timp de emisie gratuit sau plătit. Rezultatele sondajelor de opinie nu pot fi făcute

²¹ Codul electoral nu specifică care sunt aceste organe.

²² Codul electoral prescrie concurenților să depună rapoartele lor financiare în decurs de trei zile de la înregistrare. Cu toate acestea, CEC a cerut concurenților înregistrați înainte de 8 mai să depună primele lor rapoarte financiare la 8 mai, iar următoarele la 22 mai, iar concurenților înregistrați după 8 mai să prezinte primele lor rapoarte la 22 mai.

²³ În special PN, PSRM, PCRM, PL și PPEM-Iurie Leancă au declarat venituri totale de 4.368.200 de lei și cheltuieli de 2.835.364 de lei; PLDM, PDM, PPCD și PNL nu au declarat nici venituri, nici cheltuieli.

²⁴ PN, PSRM și PL au primit avertismente pentru neconformare. PN și PSRM au fost rugate să prezinte informații adiționale. PN a contestat această hotărâre a CEC la 25 mai.

²⁵ În general, concurenții au declarat venituri de circa 30 milioane lei și 22 milioane cheltuieli. Cele mai mari venituri și cheltuieli au fost declarate de PDM, PSRM, PN și PCRM.

²⁶ Mișcarea profesioniștilor Speranța, Forța nouă, Patrioții Moldovei, Mișcarea acțiunea europeană, Renaștere, Partidul Popular, Partidul Popular Creștin Democrat, Partidul regiunilor, PSRM, Democrația acasă, Noua opțiune istorică și Partidul legii și dreptății.

²⁷ Vezi Analiza juridică a proiectelor de lege pentru modificarea și completarea Codului audiovizual al RM de către Reprezentantul OSCE pentru Libertatea mass-media [Analiza legala din 2014 a draftului legilor modificand Codul audiovizual al Moldovei de catre Reprezentanta OSCE pentru Libertatea Presei](#). Vezi și [Raportul de progres de țară în cadrul Politicii europene de vecinătate pentru anul 2014](#).

²⁸ De exemplu, faptul că cerința de a emite cel puțin opt ore pe zi conținut de producere proprie ar putea restricționa pluralismul mass-media. La 22 aprilie, reprezentantul [OSCE pentru Libertatea mass-media](#) a declarat că unele propuneri sunt excesive și nu se conformează celor mai bune practici internaționale.

publice mai târziu decât cu cinci zile înainte de alegeri și se impune respectarea perioadei de tăcere de 48 de ore. La alegerile locale, difuzorii locali sunt obligați să organizeze dezbateri electorale.

La 17 aprilie, CEC a aprobat regulamentul cu privire la reflectarea alegerilor în mass-media, prin care toți difuzorii trebuie să reflecte campania într-un mod echidistant, echilibrat și imparțial.²⁹ Publicitatea electorală politică plătită este permisă, dar este limitată la două minute per concurent pe zi la fiecare difuzor. La 4 mai, CEC a emis Codul etic pentru formațiunile politice și mass-media pentru a promova respectul reciproc între concurenți.

Consiliul coordonator al audiovizualului (CCA) are sarcina să monitorizeze conformarea cu prevederile cu referire la mass-media și să soluționeze contestațiile care se referă la mass-media. CCA poate să emită avertismente și să impună sancțiuni. Conform CCA, 104 difuzori vor reflecta campania electorală și 74 dintre acestea vor organiza dezbateri. La 9 mai, CCA a demarat monitorizarea a 13 difuzori și urmează să transmită CEC rapoarte săptămânale. La 27 mai CCA a publicat primul său raport și a avertizat șase posturi private pentru reflectare părtinitoare; cu aceeași ocazie a suspendat retransmiterea postului *Russia 24*.³⁰ La 22 mai, CCA a încurajat difuzorii privați să disemineze gratuit spoturile CEC cu informații pentru alegători, deși nu este o obligație stipulată în lege.

La 18 mai, MROA OSCE/BIDDO a demarat monitorizarea unei game de instituții media, analizând cantitatea și calitatea reflectării lor politice.³¹ Monitorizarea media efectuată de o organizație non-guvernamentală a scos la iveală reflectare părtinitoare de către mass-media privată.³²

XI. RECLAMAȚII ȘI CONTESTAȚII

Procesul de depunere a reclamațiilor și contestațiilor este reglementat de Codul electoral și hotărârile CEC. Alegătorii și concurenții pot să depună reclamații în raport cu acțiunile, inacțiunile și hotărârile comisiilor electorale, alți concurenți și mass-media. O hotărâre a unei comisii electorale poate fi reclamată în instanța judecătorească teritorială, însă reclamația va epuiza mai întâi procesul administrativ în cadrul ierarhiei organelor electorale. Toate reclamațiile vor fi depuse în decurs de trei zile din data acțiunii/inacțiunii. O reclamație împotriva unei hotărâri BESV/CEdC va fi soluționată de organul electoral superior în decurs de trei zile, însă nu mai târziu de ziua alegerilor. O reclamație împotriva concurenților electorali va fi soluționată în decurs de cinci zile.

Reclamațiile împotriva hotărârilor CEC vor fi depuse la Curtea de apel Chișinău și vor fi soluționate în decurs de cinci zile. Reclamațiile împotriva mass-media difuzate prin TV sau radio vor fi depuse la CCA, iar cele împotriva mass-media scrise vor fi depuse la instanțele teritoriale. Curtea supremă este ultima instanță pentru contestații, însă aceasta nu examinează cauzele în fond, ci doar examinează baza juridică. Ședințele acesteia nu sunt publice.

La 25 mai, CEC a primit 15 reclamații, din care una a fost retrasă. CEC a respins șapte dintre ele pe motive de procedură și a luat hotărâri pe marginea a cinci. O hotărâre a fost contestată la Curtea de apel Chișinău, care a respins-o ca fiind lipsită de temei. MROA OSCE/BIDDO a fost informată de cel

²⁹ Această hotărâre CEC se bazează pe documentul de concept prezentat la CEC de către CCA la 9 aprilie.

³⁰ CCA a declarat că motivul pentru suspendarea postului *Russia 24* a fost că a utilizat metode propagandiste, în special referitor la conflictul în Ucraina și situația din Transnistria și Găgăuzia.

³¹ Aceasta include șapte posturi TV (*Moldova 1*, *Gagauz TV*, *Jurnal TV*, *Prime TV*, *Pro TV Chișinău*, *Publika TV*, și *TV 7*) și o stație radio (*Radio Moldova*), zilnic între 18:00 și 24:00; două ziare (*Komsomolskaya Pravda*, și *Moldova Suverană*); și cinci mass-media online (*moldova.org*, *noi.md*, *omg.md*, *point.md*, și *unimedia.info*).

³² Centrul de Jurnalism Independent monitorizează 10 instituții media. La 19 mai, acesta a emis primul său raport pentru perioada 1-14 mai.

puțin 28 de reclamații depuse la organele electorale de nivel inferior în privința înregistrării candidaților și încălcărilor din cadrul campaniei.³³

XII. OBSERVATORI LOCALI ȘI INTERNAȚIONALI

Codul electoral prevede observarea alegerilor de către organizațiile internaționale și locale de observare. Conform situației la 25 mai, CEC a acreditat 54 de observatori internaționali și 1.419 observatori locali. Ultimii sunt, preponderent, din partea Asociației Promo-Lex, care desfășoară o acțiune de observare a alegerilor la scară largă, inclusiv observarea pe termen lung, mediu și scurt, raportarea privind finanțarea campaniei electorale și numărarea paralelă a voturilor la alegerile pentru postul de primar în Chișinău, Bălți și Comrat.

XIII. ACTIVITĂȚILE MISIUNII

MROA OSCE/BIDDO a fost inaugurată la Chișinău în cadrul unei conferințe de presă la 14 mai. Șeful Misiunii a avut o întrevedere cu reprezentanții Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, CEC, Ministerului Afacerilor Interne și cu reprezentanții partidelor politice, mass-media, societății civile, Misiunii OSCE din Moldova și ai comunității internaționale.³⁴ MROA a stabilit legături cu actorii cheie electorali la toate nivelurile.

OSCE/BIDDO își va uni eforturile cu Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, care va detașa o delegație de observare pentru ziua alegerilor.

*Versiunea engleză a acestui raport este singura oficială.
Traduceri neoficiale sunt disponibile în Română și Rusă.*

³³ Într-un caz, la 4 mai, PN a depus actele la CEDC Briceni pentru a înregistra lista sa de candidați. La 12 mai (cu o zi după data limită de răspuns), partidul a solicitat CEC să oblige CEDC să analizeze cererea depusă. La 13 mai, partidul a primit hotărârea CEDC prin care înregistrarea listei a fost respinsă pe motiv că: unele acte nu au fost semnate de șeful partidului, lista a fost creată fără de consimțământul candidaților, nu toate actele au fost discutate la ședința comitetului executiv al partidului și partidul nu a respectat procedura de numire a candidaților la posturile de consilieri. PN a contestat hotărârea CEDC la CEC, care revocato la 15 mai iar lista de partid a fost înregistrată.

³⁴ MROA OSCE/BIDDO și Misiunea OSCE în Moldova activează separat, în conformitate cu mandatele specifice fiecăreia.